

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МЕДИКО – ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник ректора
з навчальної роботи

 Світлана ГІЛІНА
«25» серпня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 22. ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї**

Ступінь вищої освіти «бакалавр»
Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність: 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма «Психологія»

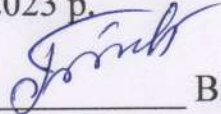
Миколаїв - 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія сім'ї» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» освітньо-професійної програми «Психологія».

Розробник: Лукіна Н.Б., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології

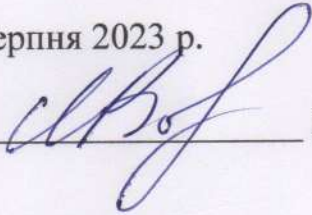
Робочу програму затверджено на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від 23 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри психології Віталій ПЕТЬКОВ

Робочу програму погоджено Вченою радою університету

Протокол № 1 від 25 серпня 2023 р.

Голова Вченої ради Михайло ВОЛКОВ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної	
		очна форма	заочна форма
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Цикл професійної підготовки	
Мова викладання – Українська мова	Спеціальність 053 «Психологія»	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 150		2-й	
Тижневих годин для: ОФН – 4	Ступінь вищої освіти: бакалавр	Семестр	
		4-й	
		Лекції	
		34 год.	
		Лабораторні	
		-	
		Семінарські	
30 год.			
Самостійна робота			
86 год.			
		Вид контролю: Іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для очної форми навчання 150 год.:
64 год. – аудиторні заняття, 86 год. – самостійна робота.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни «Психологія сім'ї»

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни здобувачів циклу професійної підготовки «Психологія сім'ї» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів напряму Галузь знань 05 «Соціальні науки та поведінкові науки», спеціальність 053 «Психологія».

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Психологія сім'ї»: закономірності психічної діяльності людини у процесі розвитку і саморозвитку, виховання і самовиховання, навчання і самонавчання.

Міждисциплінарні зв'язки: курс «Психологія сім'ї» побудований на основі синтезу та інтеграції навчального матеріалу декількох професійно орієнтованих дисциплін, які вивчаються у вищих навчальних закладах («Загальна психологія», «Диференціальна психологія», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Психокорекційна психологія» та ін.).

Мета вивчення курсу. Курс «Психологія сім'ї» займає провідне місце у підготовці майбутніх психологів, тому метою даного курсу є ознайомлення здобувачів даної спеціальності з основними положеннями цієї навчальної дисципліни, зокрема з її понятійним апаратом, методологією, найбільш загальними відомостями. Курс складається із 5 модулів: 4 модулі присвячені «Психології сім'ї, сімейної кризи»; 1 модуль – «Усвідомленому батьківству».

У межах дисципліни основна увага зосереджується на дослідженні ролі сім'ї у формуванні особистості, вивченні загальних питань теорії сім'ї і сімейних взаємин, подружніх проблемах, особливостей перебігу нормативних та ненормативних сімейних криз. У модулі «Усвідомлене батьківство» акцентом є вивчення ролі батьківської підсистеми у процесі становлення дитини, дослідження ролі матері та батька у житті дитини, усвідомленого та відповідального ставлення подружжя до виконання ними батьківських функцій.

Метою вивчення дисципліни «Психологія сім'ї» є ознайомлення здобувачів із психологією шлюбно-сімейних стосунків як науковою дисципліною, так і прикладною галуззю психологічної науки (навчальна); теоретична підготовка молоді до сімейного життя (виховна).

Завдання курсу: сформулювати систематизоване уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин, розкрити особливості життєвого циклу сім'ї та закономірності її динаміки, висвітлити чинники та концепції дестабілізації шлюбно-сімейних відносин, окреслити модель психологічно здорової сім'ї.

Після завершення цього курсу здобувач буде :

Знати:

- предмет, об'єкт і завдання навчальної дисципліни «Психологія сім'ї»;
- методологію соціально-психологічних досліджень проблем шлюбно-сімейних стосунків;
- поняття «шлюб» і «сім'я» з точки зору представників різних психологічних напрямів та підходів;
- форми організації шлюбно-сімейних стосунків в історичному контексті;
- особливості функціонально-рольової структури сімейних відносин;
- життєвий цикл сім'ї та динаміку сімейних відносин;

- стилі і помилки у вихованні дітей у сім'ї;
- причини сімейних і подружніх конфліктів, концепції та форми дестабілізації сімейних стосунків;
- основні форми та методи психологічної допомоги дисфункційним сім'ям (подружжя, батьки, діти);

Вміти:

- розрізняти конфліктні, кризові і проблемні сім'ї;
- розрізняти дисфункційні та функціонально неспроможні сім'ї;
- виявляти рівень психологічного здоров'я сім'ї
- проводити діагностичну та просвітницьку роботу з сім'єю;
- проводити виховні бесіди/тренінги із старшокласниками, батьками з проблем підготовки до сімейного життя, профілактики і усунення конфліктних ситуацій у родині, виховання та розвитку дитини у сім'ї;
- надавати рекомендації членам родини з метою покращення психологічного мікроклімату у сім'ї, сприяння задоволенню потреб та гармонійному розвитку членів родини;

Під час вивчення дисципліни «Психологія сім'ї» у здобувачів вищої освіти мають сформуватися наступні компетентності:

Загальні компетентності :

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 10. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні :

СК 03. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК 08. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК 09. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК 13. Здатність розробляти та реалізовувати типові програми, спрямовані на профілактику відхилень у соціальному та особистісному статусі, психічному та професійному розвитку людини.

СК 14. Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку.

СК 15. Здатність виявляти толерантність до міжкультурних форм самовираження й само здійснення індивідуальності, до несхожості наукових поглядів, методологічних підходів тощо.

У ході вивчення навчальної дисципліни можливо досягнути ПРН:

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування

психічних явищ в контексті професійних завдань для розуміння спеціальних розділів психології з метою майбутньої спеціалізації та освоєння міждисциплінарного зв'язку.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги вимірювати індивідуальні та психологічні показники особистості. Це означає здатність оцінити зміни у розвитку психіки та коригувати їх.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх роз'яснення.

ПРН 11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПРН 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, тренінгів відповідно до вимог замовника.

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога, що визначають професійну поведінку і стосунки з людьми в суспільстві.

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

**На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 год./5 кред.
ECTS**

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Основи психології сім'ї.

Тема 1. Поняття сім'ї та шлюбу в психології. Функції сім'ї.

Значення сім'ї в житті людини та суспільства. Основні відмінності сім'ї від інших малих груп.

Тема 2. Параметри сімейної системи. Сімейні ролі.

Структурні параметри, процесуальні параметри, історичні параметри

Тема 3. Психологія подружніх стосунків. Адаптація та сумісність партнерів.

Особливості вибору шлюбного партнера. Теорії вибору шлюбного партнера. Мотивація вибору партнера. Потреби чоловіків та жінок у подружніх стосунках.

Тема 4. Поняття батьківства у психології. Усвідомлене батьківство.

Підготовка до батьківства. Планування сім'ї. Ціннісні орієнтації подружньої пари. Батьківські настанови та сподівання. Складові батьківства. «Батьківське ставлення». Мотивація та розвиток батьківства.

Модуль 2. Феномен батьківства у психології.

Тема 5. Поняття та види девіантного батьківства.

Структура девіантного батьківства. Поняття девіантності. Фактори, що впливають на формування батьківської ролі. Психологічні особливості девіантного «татківства».

Тема 6. Психологія материнства та татківства.

Феномен материнства в психології. Природа материнства. Феномен батьківства в сучасному світі. Роль батька в житті дитини.

Тема 7. Особливості дитячо-материнських стосунків.

Психологічна готовність до материнства. Становлення материнської потребнісно-мотиваційної сфери поведінки в процесі онтогенезу. Рівні готовності до материнства. Поняття та типи прив'язаностей. Материнсько - дитячі взаємостосунки в контексті розвитку дитини. Типологія матерів та наслідки їх впливу на розвиток дитини.

Модуль 3. Особливості дитячо-батьківських стосунків.

Тема 8. Взаємини між батьком та дитиною.

Еволюція дитинства та історія становлення інституту батьківства. Значення батька в розвитку особистісних характеристик дитини.

Тема 9. Психологія сімейного виховання.

Структура сімейного виховання. Концепції сімейного виховання. Стилі сімейного виховання.

Модуль 4. Особливості психологічного супроводу сім'ї.

Тема 10. Моделі психологічного супроводу батьківства.

Сім'я як виховний мікросоціум для дитини. Поняття та специфіка педагогічної моделі допомоги сім'ї. Соціальна модель та її місце в роботі психолога. Психологічна (психотерапевтична) модель психологічного

супроводу сім'ї: поняття та особливості застосування. Медична модель: поняття та специфіка.

Тема 11. Соціально-психологічний супровід на різних етапах батьківства.

Психологічна готовність до батьківства.

Модуль 5. Методологічні засади сімейного консультування, психокорекції та психотерапії

Тема 12. Основні завдання та зміст роботи психолога з батьками.

Структура сімейної консультації.

Тема 13. Психологічний супровід виховання рідних і нерідних дітей у повних та неповних родин.

Психологічна підтримка та супровід дітей у повних та неповних родин.

Тема 14. Методи групової роботи з батьками.

Структура проведення тренінгової роботи, семінарів-практикумів, мозкового штурму.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	Очна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	сем	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Теорія сім'ї												
Тема 1. Поняття сім'ї та шлюбу в психології. Функції сім'ї.	6	2	2			4						
Тема 2. Параметри сімейної системи. Сімейні ролі.	10	2	2			6						
Тема 3. Психологія подружніх стосунків. Адаптація та сумісність партнерів.	10	2				6						
Тема 4. Поняття батьківства у психології. Усвідомлене батьківство	10	2	2			6						
Разом за модулем 1	36	8	6			22						
Модуль 2. Феномен батьківства у психології												
Тема 5. Поняття та види девіантного батьківства	14	4	2			8						
Тема 6. Психологія материнства та татківства	12	2	2			8						
Тема 7. Особливості дитячо-материнських стосунків.	10	2	2			6						
Разом модулем 2	36	8	6			22						
Модуль 3. Особливості дитячо-батьківських стосунків												
Тема 8. Взаємини між батьком та дитиною	14	4	4			6						

Тема 9. Психологія сімейного виховання	8	2	2			4					
Разом за модулем 3	22	6	6			10					
Модуль 4 Методологічні засади сімейного консультування, психокорекції та психотерапії											
Тема 10. Моделі психологічного супроводу батьківства.	12	4	4			4					
Тема 11. Соціально-психологічний супровід на різних етапах батьківства	8	2	2			4					
Разом за модулем 4	20	6	6			8					
Модуль 5. Психологія усвідомленого батьківства											
Тема 12. Основні завдання та зміст роботи психолога з батьками.	12	2	2			8					
Тема 13. Психологічний супровід виховання рідних і нерідних дітей у повних та неповних родинах.	12	2	2			8					
Тема 14. Методи групової роботи з батьками.	12	2	2			8					
Разом за модулем 5	36	6	6			24					
Усього годин	150	34	30			86					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття сім'ї та шлюбу в психології. Функції сім'ї.	2
2	Тема 2. Параметри сімейної системи. Сімейні ролі.	2
3	Тема 3. Психологія подружніх стосунків. Адаптація та сумісність партнерів.	
4	Тема 4. Поняття батьківства у психології. Усвідомлене Батьківство.	2
5	Тема 5. Поняття та види девіантного батьківства	2
6	Тема 6. Психологія материнства та татківства.	2
7	Тема 7. Особливості дитячо-материнських стосунків.	2
8	Тема 8. Взаємини між батьком та дитиною.	4
9	Тема 9. Психологія сімейного виховання	2
10	Тема 10. Моделі психологічного супроводу батьківства.	4
11	Тема 11. Соціально-психологічний супровід на різних етапах батьківства	2
12	Тема 12. Основні завдання та зміст роботи психолога з батьками.	2
13	Тема 13. Психологічний супровід виховання рідних і нерідних дітей у повних та неповних родинах.	2
14	Тема 14. Методи групової роботи з батьками.	2
Всього:		30

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття сім'ї та шлюбу в психології. Функції сім'ї.	4
2	Тема 2. Параметри сімейної системи. Сімейні ролі.	6
3	Тема 3. Психологія подружніх стосунків. Адаптація та сумісність партнерів.	6
4	Тема 4. Поняття батьківства у психології. Усвідомлене батьківство	6
5	Тема 5. Поняття та види девіантного батьківства	8
6	Тема 6. Психологія материнства та татківства.	8
7	Тема 7. Особливості дитячо-материнських стосунків.	6
8	Тема 8. Взаємини між батьком та дитиною.	6
9	Тема 9. Психологія сімейного виховання	4
10	Тема 10. Моделі психологічного супроводу батьківства.	4
11	Тема 11. Соціально-психологічний супровід на різних етапах батьківства	4
12	Тема 12. Основні завдання та зміст роботи психолога з батьками.	8
13	Тема 13. Психологічний супровід виховання рідних і нерідних дітей у повних та неповних родинах.	8
14	Тема 14. Методи групової роботи з батьками.	8
Всього:		86

7. Методи навчання

Традиційні методи навчання (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий/евристичний, дослідницький метод, метод проблемного викладу). Інтерактивні методи навчання (евристична бесіда, мозковий штурм, тренінг, ділова/рольова гра). Новітні освітні технології (презентації, використання мультимедіа). Практичні методи (семінарські заняття, робота з кейсовими завданнями тощо). Наочний метод (ілюстрації, демонстрації). Словесні методи (лекції, презентації, дискусії тощо).

8. Методи та критерії оцінювання

Для визначення успішності навчання використовуються контрольні заходи.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретного завдання.

Підсумковий контроль проводиться для оцінки результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни (семестровий контроль) або відокремлених за робочим навчальним планом модулів.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми поточного контролю усне опитування.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми модульного (проміжного) контролю: письмова контрольна робота.

Під час вивчення даної дисципліни використовується така форма семестрового контролю: іспит.

Відповідно до вимог регламенту навчального процесу для успішного засвоєння знань здобувачами та об'єктивного їх оцінювання здійснюється:

Поточне тестування														КР	СР	Іспит	Сума
ЗМ1				ЗМ2			ЗМ3		ЗМ4		ЗМ5						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14				
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	10	10	40	100

Форма підсумкового контролю – іспит на основі суми балів набраних за кожний кредит та складання власне іспиту.

Оцінювання знань здобувачів проводиться за національною шкалою та шкалою ECTS таким чином:

Сума балів за всі види навчальної діяльності		Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Перелік питань до іспиту

1. Предмет і завдання курсу психологія сім'ї.
2. Сім'я та шлюб, спільне та відмінне.
3. Функції сучасної сім'ї.
4. Типи сімей.
5. Основні напрямки підготовки до сімейного життя.
6. Психологія дошлюбного періоду, його функції.
7. Кохання у подружніх стосунках.
8. Психологічна сумісність як передумова стабільності сімейних стосунків.
9. Адаптаційні періоди подружнього життя.
10. Інтимність подружніх стосунків.
11. Подружня автономія
12. Підготовка до батьківства.
13. Планування сім'ї.
14. Ціннісні орієнтації подружньої пари.
15. Батьківські настанови та сподівання.
16. Складові батьківства «Батьківське ставлення».
17. Мотивація та розвиток батьківства.
18. Роль сім'ї у становленні особистості дитини.
19. Психологічні механізми впливу батьків на дітей.
20. Проблематика та специфічні особливості родини як клієнта психологічної консультації.
21. Схема психологічного аналізу сім'ї.
22. Методи соціально-психологічної діагностики родини.
23. Основні принципи і стадії процесу сімейного консультування.
24. Психотерапевтична робота з родиною: види, форми, стратегії.
25. Метод конструктивного спору як один із методів групової роботи з батьками.
26. Специфіка застосування та складнощі при реалізації.
27. Поняття повна/ неповна сім'я; прийомна сім'я, сім'я усиновителів, дитячий будинок сімейного типу тощо.
28. Сімейне виховання у повних та неповних сім'ях.
29. Специфіка виховання прийомних дітей.
30. Проблеми у вихованні дітей, з якими найчастіше стикаються прийомні батьки.
31. Поняття, критерії визначення неблагополучних сімей.
32. Психологічний супровід неблагополучної сім'ї.
33. Основні форми роботи психолога з батьками: індивідуальна та групова робота .
34. Особливості сімейного консультування.
35. Групова робота з батьками: основні напрями та задачі.
36. Методи групової роботи з батьками.
37. Потреби дитини на різних вікових етапах.
38. Специфіка психологічного супроводу батьків дитини-немовляти.
39. Психолого-педагогічний аспект роботи з сім'єю з дитиною

дошкільного віку.

40. Специфіка супроводу сімей із дітьми шкільного віку.
41. Психологічний супровід сімей із підлітками.
42. Сім'я як виховний мікросоціум для дитини.
43. Поняття та специфіка педагогічної моделі допомоги сім'ї.
44. Соціальна модель та її місце в роботі психолога.
45. Психологічна (психотерапевтична) модель психологічного супроводу сім'ї: поняття та особливості застосування.
46. Медична модель: поняття та специфіка.
47. Поняття виховання в психології.
48. Особливості виховання дітей дошкільного віку.
49. Специфіка сімейного виховання дітей віком від 7 до 12 років.
50. Підліток у сім'ї: проблеми, виховні позиції батьків.
51. Порівняльна характеристика виховання дітей у різних країнах.
52. Поняття та характеристика психологічного супроводу.
53. Принципи психологічного супроводу.
54. Основні етапи та кроки здійснення психологічного супроводу.
55. Основні умови для здійснення психологічного супроводу.
56. Розвиток батьківства в онтогенезі чоловіка.
57. Мотивація батьківства: деструктивна, конструктивна.
58. Роль батька у житті та розвитку дитини.
59. Материнсько-дитячі взаємостосунки в контексті розвитку дитини.
60. Поняття, розвиток та види прив'язаностей.
61. Типологія матерів (К. Естес, О. Захаров, Г. Кліуд та Дж. Таунсенд).
62. Психологічні особливості феномена материнства: поняття, структура, становлення в процесі онтогенезу.
63. Психологічна готовність до материнства.
64. Психологія вагітності.
65. Феномен батьківства в психології: поняття, структура, становлення, мотивація.
66. Фактори, що впливають на формування батьківської ролі.
67. Поняття девіантного батьківства в психології.
68. Поняття та форми девіантного материнства.
69. Феномен девіантного батьківства в сучасності: форми, чинники виникнення.

9. Методичне забезпечення

1. Робоча програма.
2. Силабус.
3. Методичні розробки проведення практичних занять.
4. Методичні рекомендації щодо організації лекційних та самостійної роботи здобувачів.

10. Рекомендована література

Основна:

1. За ред. В. М. Поліщука. Психологія сім'ї: Підручник. - Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
2. За заг. ред. О. М. Цільмак. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник.- Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с. з ілюстр.
3. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник К.: НАУ- друк 2010. 270 с.
4. Психологія сімейних взаємин. Навчальний посібник. Під ред. М.С. Корольчука. К.: Ніка-Центр, 2010. 280 с.
5. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: Навчальний посібник Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.
6. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї. Навчальний посібник. Видання друге, змінене. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с.
7. Усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини та підвищення виховного потенціалу громади : методичний матеріали до тренінгу / за заг. ред. Г.Л. Лактіонової. – К. : Наук. світ, 2004. – 86 с.

Додаткова:

1. Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодух, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. – К.: НАУ, 2011. – 272 с. (рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів).
2. Психологія сімейних взаємин : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Корольчук М.С., Криворучко П.П., Осьодло В.І., Грищенко Г.В. та ін.] ; за заг. ред. М.С. Корольчука. – К.: Ніка-Центр, 2010. – 296 с.
3. Соціальна психологія груп : Хрестоматія / Укладачі: Ю.О. Бабаян, Г. В. Васильєва, Н.О. Євдокимова, І.М. Кучманіч, І.М. Хоржевська ; за заг. ред. Н.О. Євдокимової. – Миколаїв: «Ліон», 2013. – 638 с.
4. Ткалич М.Г. Гендерна психологія : навч. посіб. / М.Г. Ткалич. – К.: Академвидав, 2011. – 248 с. – (Серія «Альма-матер»).

10. Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського.
2. <http://lib.iitta.gov.ua/> – Електронна бібліотека НПН України.
3. <http://upsihologa.com.ua/> – портал професійних психологів України «У психолога».
4. <http://psylib.org.ua/index.html> – Психологічна бібліотека Київського фонду сприяння розвитку психологічної культури.
5. <http://studentbooks.com.ua/> – Студентська бібліотека.
6. <https://youalib.com/> – Всеукраїнська електронна бібліотека.